

**НАЦИОНАЛНА СПОРТНА АКАДЕМИЯ
„ВАСИЛ ЛЕВСКИ“**

Катедра „Психология, педагогика и социология“

Камен Огнянов Бинбелов

**ЗНАЧИМИ МЕЖДУНАРОДНИ ФУТБОЛНИ ДВУБОИ НА
„СЛАВИЯ” В КОНТЕКСТА НА
ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКАТА ОБСТАНОВКА (1913-1944)**

АВТОРЕФЕРАТ

**на дисертация за присъждане на образователната и научна
степен „ДОКТОР” в професионално направление 7.6. Спорт,
докторска програма „Спортна психология”**

Научен ръководител:
Проф. Татяна Янчева, ДН

Рецензенти:

Проф. Лозан Александров Митев, доктор
Проф. Юлия Георгиева Мутаfoва-Заберска, доктор

София

2021

Дисертационният труд е обсъден и насочен за официална защита от разширен състав на научния колегиум на катедра „Психология, педагогика и социология“ при Национална спортна академия „Васил Левски“ на 12.05.2021 г.

Дисертационният труд съдържа 256 страници, онагледен е с 19 таблици, 6 фигури и 35 снимки. Библиографията общо включва 290 източника (233 на кирилица, 33 на латиница, 12 на гръцки и 12 интернет източника).

Публичната защита на дисертационния труд е насрочена за 07.07.2021 г. от 14:00 часа в зала А-3 на НСА „Васил Левски“.

Материалите по защитата са публикувани на интернет страницата на НСА „Васил Левски“, на адрес www.nsa.bg и се намират на разположение в библиотеката на НСА.

УВОД

Футболът безспорно е спортният феномен на изминалия XX век. Най-популярната игра привлича вниманието на милиони хора от всички краища на света. Логично международните двубои стават това поле на изява, което дава възможност на хората от съседни, а и далечни държави, не само да премерят сили на спортната арена, но и да бъдат свързани помежду си чрез спорта. Така те преодоляват не само географските граници, но и различия и предразсъдъци, натрупани през годините.

„Славия” от своя страна е един от флагманите на родния организиран спорт, а и към момента е най-старото реално съществуващо дружество у нас, без съответните трансформации и лицензионни хватки. Футболистите на клуба са и едни от първите у нас, които мерят сили с чужденци.

Изборът на настоящата тема „Значими международни футболни двубои на „Славия” в контекста на външнополитическата обстановка (1913-1944)” е мотивиран по няколко причини. От една страна, във въпросния период България участва в четири войни, в следствие на което изпада в ситуация на външнополитическа изолация на няколко пъти. От друга, футболистите на „Славия” изиграват през това време сериозен брой, международни срещи – 90. С тяхното провеждане у нас, а и в чужбина още веднъж се показва ролята на спорта, в частност на футбола, като социален феномен. Като явление, което може да преодолява граници между отделните държави, не само географски, но и в политически план.

В заглавието присъства определението значими, което се обяснява с факта, че не всички изиграни срещи от славистите попадат в тази категория. Но за нуждите на изследването бе задължително да се издирят първо всички футболни мачове на клуба. После конкретно с примери от съответните двубои се посочат именно тези срещи, които са най-важни за тезите на разработката. Като още един аспект за значението на тези международни контакти е ролята им и в спортно отношение за повишаване нивото на отбора на „Славия”. То се изразява, както във взаимстването на игрови схеми, така и в привличането на чужди специалисти, като вследствие на това са спечелени и шампионски титли.

Самата тема е слабо изследвана, а още по-малко позната сред широката общественост, което прави подобна разработка приносна в

родната спортна историография. Документалните свидетелства от разглеждания период, както и публикации в тогавашната преса, българска и чуждестранна, са сред основните архивни източници за изготвяне на разработката. Анализирани са и данни от подвързания в седем тома архив на „Славия”, Летописната книга на дружеството, Първата протоколна книга на клуба, спомени на преки участници в събитията, фотографии с документален принос, материали от изследвания посветени на „Славия”, както и от такива на футболна тематика или свързани със спортната история на България и др.

Не на последно място като мотив за избор на темата може да се посочи дългогодишната работа на дисертанта по проучване на историята на спортен клуб „Славия”. Това се изразява не само в публикации, но и в издаването на монографични изследвания или такива в съавторство, подготовката на документални филми и телевизионни предавания. В резултат на тази изследователска дейност е налице и значителен фонд от снимки и документални материали, свързани с миналото на „Славия”, които също бяха използвани.

ПЪРВА ГЛАВА

ПОСТАНОВКА НА ПРОБЛЕМА

Исходните основи на изследването са представени в няколко параграфа. В първия: **1.1.1. Учредяване на спортен клуб „Славия” (София)** е засегната темата за създаването на спортен клуб „Славия” на 10 април 1913 г. Посочен е и първият състав на футболния отбор, както и последвалите успехи в столичното и държавното първенство. Представен е и приносът на славистите за националния състав. Той се изразява с участието на 30 състезатели от клуба, като в 68-те срещи на представителния отбор на страната ни, само в две липсват слависти.

Във втория параграф: **1.1.2. Поява на различни дисциплини и превръщането на „Славия” в универсален спортен клуб** е представено хронологично включването на гимнастика, крикет, лека атлетика, зимни спортове, бокс, баскетбол, волейбол, хокей, хандбал, плуване, което определя „Славия“ като универсален спортен клуб.

В следващата част на тази глава: **1.1.3. Основни характеристики в развитието на българския спорт и на клуба** са посочени важни акценти в развитието на родния спорт и на „Славия”. Вижда се ролята на клуба при създаването на реферската колегия в

София и при формирането на Софийска спортна лига на 31 юли 1921 г. Представено е участието на клуба и при учредяването на Българска национална спортна федерация на 16 декември 1923 г. Посочена е и пререгистрацията на „Славия” от 12 юни 1934 г., както и участието на клуба в Националната дивизия (1937-1940 г.).

В четвъртия параграф: **I.1.4. Културна идентичност на „Славия”** е проследена общественно-културната дейност на клуба. Тя се изразява в създаването на едноименен хор на 25 декември 1915 г., на библиотека към дружеството, на осъществяването на сказки и вечеринки от културно-просветния отдел, функциониращ от 1924 г. Традиционни за „Славия” от януари 1922 г. са и организираният коледни утра за сираци. Те протичат под патронажа на Двореца и се раздават дрехи и подаръци на децата от четири сиропиталища, три основни училища и две прогимназии от района при стадион „Славия”.

В разглеждания период 1913-1944 г. сред председателите на клуба са и изтъкнатият оперен артист Стефан Македонски (2.12.1928-12.10.1930), Стоян Омарчевски (4.01.1939-2.01.1941), въвел, като член на кабинета, официално празнуването на Деня на народните будители и Тодор Кожухаров (8.11.1926-11.12.1927), който също е министър. Сред клубните членове се откроява и присъствието на двете най-известни прима на оперетата Мими Балканска и Тинка Краева, бъдещият световноизвестен бас Борис Христов, изтъкнатият художник Константин Щъркелов, неговият колега и главен редактор на сатиричния вестник „Щурец” Райко Алексиев, главните редактори на списание „Спортен преглед” Атанас Малинков и вестник „Спорт” Иван Селвелиев и др. Присъствието на личности, представители на интелектуалния, духовния и политическия елит на нацията, както и дейностите извършвани от „Славия” показват, че това е много повече от обикновен спортен клуб. С разнообразната си културно-образователна и благотворителна дейност, с отговорната работа с подрастващите във възпитателно отношение, с примерите на доброволчество, на почитане на традициите, славистите се утвърждават като спортно-културен образец в тази епоха.

В следващия параграф: **I.2.1. Външнополитическа обстановка и контекстът ѝ с България** хронологично са представени важни за страната ни събития и тяхното отражение във връзка с играни международни мачове от „Славия”. Клубът е създаден в периода на Балканската война (26 септември 1912 - 17 май 1913 г.). Поради участието на страната ни в Първа световна война (15

октомври 1915 - 29 септември 1918 г.), като част от Централните сили, е игран в София мач с отбор от съюзните немски войски. Една от клаузите, последващи излизането на България от войната и предшествващи Ньойския договор от 27 ноември 1919 г., е присъствието на окупационен корпус в столицата, с чиито британски военни отбори „Славия” играе два мача: 1918 и 1919 г.

Дебютното си излизане за мач извън страната, в Истанбул през октомври 1924 г., славистите правят преди подписването на Ангорския договор. Този пакт за приятелство и сътрудничество между двете страни става факт на 18 октомври 1925 г. в турската столица. Още по-сложно е външнополитическото положение при гостуването на „Славия” в Солун през октомври 1926 г. Само година по-рано е конфликтът между двете страни, известен като „Петричкият инцидент”. Военното напрежение в периода 19-29 октомври 1925 г. е успешно разрешено в полза на нашата страна от Обществото на народите. През септември 1927 г. е второто гостуване на „Славия” в Солун. И към онзи момент отношенията с южната ни съседка продължават да са доста сложни и едва на 8 декември е подписана спогодбата „Моллов–Кафандарис“. Преди сключения договор за приятелство между Югославия и България от 24 януари 1937 г., ръководството на „Славия” има такъв със спортен клуб „Югославия” (Белград) от 1935 г., според който е учредена и купа „Братство”. Последният значим политически фактор от разглеждания в дисертацията период е Втората световна война. По време на нея, през август 1940 г., „Славия” е домакин на „Спартак” (Москва), а през месец септември е на турне в СССР. Формалното включване във войната България извършва на 1 март 1941 г. след присъединяването си към Тристранния пакт. За „Славия” международното футболно сътрудничество след тази дата се изразява в срещи в София със съюзническите военни немски отбори през 1941 и 1942 г, както и разменени гостувания в 1941 и 1943 г. с „Граждански” (Загреб) от новосъздадената Независима хърватска държава.

Освен посочените пет параграфа, първата глава засяга и подробен обзор на различни източници, посветени на темата на изследването. Те са представени в хронологичен ред на публикуване и са обединени в **три основни категории**: официални издания на „Славия”, изследвания за историята на дружеството и такива за българския футбол.

В първата група влизат няколко вида, като се започва с едноименното списание „Славия”, излязло от печат през януари 1925 г. С ценната информация, поместена на 20 страници голям формат, то представлява важен документ за първото десетилетие. Следващите издания на клуба са Бюлетините на физкултурното дружество, излизащи от 1960 до 1990 г., включително. Тяхната периодичност е различна, като има години и с по десет книжки, както и такива само с две. Сериозният трийсет и една годишен период на съществуването им ги прави изключително ценен извор за проследяване историята на „Славия”. Последните официални издания са монографични и сборници с изследвания. Две от тях са дело на колектив и са посветени на кръгли годишнини на дружеството. Излизат както следва: „75 години „Славия” (1988) и „85 години „Славия” (1998). Авторски са: „С бялата фланелка” на Димитър Пищийски и „Седемдесет години чрез спорта в служба на народа. ДФС „Славия” 1913-1983 г.” на Илия Стойчев. Посветени са на 70-годишния юбилей. Първата е изцяло на футболна тематика, а втората представя, освен футбола и другите спортове в клуба.

Втората категория източници, общо шест на брой, са изследвания за историята на „Славия”, издавани не от клуба. Те са дело на журналисти от екипа на едноименния вестник. Колективни сборници са „90 години „Славия” (2004) и „100 години „Славия” (2014). Камен Огнянов е автор на две самостоятелни изследвания: „Славия” по световните терени” (2006) и „Един век футбол в бяло” (2015). „Хрониките на „Славия” (1910-1944)” от 2013 г. е на Николай Кръстев, а тяхна съвместна творба е „Корените на „Славия” (2008).

Третата група в анализа на литературните източници са изследвания посветени на историята на българския футбол, в които присъства и темата за мачове на „Славия” с чужденци. Сред тях изпъкват сборниците: „Футболен алманах” (1954), „50 години футбол в България” (1960), „България на футболния глобус” (1970), „Към корените на българския спорт” (2016) и др. Изследванията на Силвестър Милчев: „Футболната романтика на България” (1998), „По хребета на българския футбол” (2003), „Български футболни корени” (2005). Монографиите на Иван Куртев: „По футболните полета на 5-те континента” (1971), на Климент Симеонов „Футболът в България” (1984), на Никола Христов „Футболен алманах” (2015), на Теодор Борисов „Как цар футбол превзе България” (2019) и др.

Има и още една категория издания. Те са посветени на чуждестранни клубове, с които „Славия” играе мачове. Но в тях важни факти или липсват, или са пренебрежимо малко, дадени само като информационен детайл. Важно уточнение, че погледът към тези изследвания не е напълно изчерпателен, за разлика от българските.

При анализа на източниците са изведени следните **показатели**:

- Международни двубои на „Славия”
- Резултати в проведените срещи
- Географско положение на съперниците
- Влияние на външнополитически фактори върху мачовете
- Неизяснени спорни въпроси
- Спортно-технически въпроси
- Роля на двубоите в социално-политически аспект

Трябва да се посочи, че досега няма дисертации на тема международните мачове на футболния отбор на „Славия” в периода 1913-1944 година. В достъпната научна литература също не са открити задълбочени разработки, посветени на връзката на външнополитическата обстановка и срещите на „Славия” с чуждестранни състави.

ВТОРА ГЛАВА

ХИПОТЕЗИ, ЦЕЛ, ЗАДАЧИ, МЕТОДОЛОГИЯ И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

II.1. Хипотези на изследването

На база проведения литературен обзор и направените проучвания на наличните източници се откroiха работните хипотези:

- Допускаме, че спортът, в частност футболът, играе значима роля за създаване и развитие на контакти между страни с различен от България политически режим на управление, изграждане на положителен образ на държавата ни, поддържането на националния дух и българщината.

- Допускаме, че международните футболни контакти водят до поява на треньори чужденци в „Славия”, до развитие на методиката на обучение, спортно-техническите параметри и системите на игра.

- Допускаме, че международните двубои дават отражение и в представянето на „Славия” в Държавното първенство.

II.2. Цел на изследването

Целта на настоящото изследване е да се проучи участието на футболния отбор на българския спортен клуб „Славия“ (София) в международни срещи в периода 1913-1944 г. и се разкрие приносът им за промяна към положителен образ на държавата ни, въпреки участието в поредицата войни, поддържането на националния дух и българщината, както и връзка с изяви на тима на „Славия“ в държавните първенства.

II.3. Задачи на изследването

Вследствие от поставената цел следва да се изпълнят следните задачи:

1. Да се проучат и анализират документалните исторически извори от архива на „Славия”.
2. Да се направи обзор по темата – публикации и съобщения в пресата, спомени на участници и ръководители в тима.
3. Да се уточнят всички международни срещи на „Славия” в периода 1913-1944 г. с посочване точното име на съперника, градът, държавата от която е, мястото на мача, датиран с ден, месец и година, точният резултат.
4. Да се посочат начините и етапите при организиране на срещи с чуждестранни отбори и да се представят финансовите аспекти за „Славия”.
5. Да се направят изводи, свързани с релациите в рамките на участието на „Славия“ в мачове с отбори от съответните страни.
6. Да се изследва ролята на международните двубои в социално-политически контекст.

II.4. Предмет, обект, период на изследването

Предмет на настоящето изследване са международните двубои на „Славия”. За такъв футболен мач в разглеждания исторически период се приема среща между два отбора, съставени от различни по своята националност състезатели. Второто условие, отнасящо се най-вече за клубните отбори е въпросните да имат регистрация, седалище или структура, администрираща дейността им в различни чуждестранни субекти.

Обект на дисертационното изследване е футболният отбор на спортен клуб „Славия”, който записва своя първи мач още през 1913 г., когато е формирано и едноименното дружество. То е сред учредителите на Софийска спортна лига на 31 юли 1921 г. В

последвалите сезони „Славия” става шампион 10 пъти: 1921, 1922, 1923, 1926, 1927, 1928, 1930, 1932, 1934 и 1936 г. В стартиралото през 1924 г. Държавно първенство по футбол както и в Национална футболна дивизия (1937-1940) клубът се класира общо 12 пъти, като са спечелени 11 медала. В качеството си на Държавен първенец пет пъти от „Славия” е заслужена и Царската купа, като трофеят е и вечно притежание на клуба.

Периодът на настоящата разработка е времето от 1913 до 1944 г. Начало е рождената година на дружеството. Краят съвпада със започването на установяване на комунистическа власт в България. Този избор е направен, защото настъпва трансформация, не само в политическия режим в страната, но и в спорта. Освен, че има ясни времеви граници на проучването, дългият период от 31 години позволява да се анализират голям брой международни срещи. Това дава възможност изследването да има и представителен характер, защото генералната съвкупност е солидна – 90 мача.

II.5. Методология на изследването

За реализиране на целта и задачите на настоящото изследване бе използвана комплексна методика, която включва:

Контент анализ

Изследвани са общо *36 медии, от които 14 български и 22 чуждестранни*. Различните вестници и списания, в които има информация за мачове на „Славия” с футболисти от други страни, са както *специализирани*, така и *общоинформационни*. В скоби в приложния списък е посочен периодът на излизане на съответното издание, в който е анализирано за нуждите на изследването.

- Сред българските издания се открояват: „Зора” (1919-1944), „Илюстрирана седмица” (1923-1936), „Левски” (1933-1936), „Мир” (1913-1944), „Северо-български спортен лист” (1924), „Славия” (1925), „Спорт” (1923-1944), „Спортен лист” (1921-1923), „Спортен преглед” (1922-1935), „Утро” (1913-1944) и др.
- От чуждестранните източници са използвани: австрийските: „Der Morgen” (1927-1934) и „Sport-Tagblatt” (1925-1927), гръцките: „Μακεδόνια” (1926-1929) и „Ταχυδρόμος” (1926), италианските: „Il Messaggero” (1927) и „L’Impero” (1927, 1930), полският „Kurjer Warszawski” (1926-1927), румънският

„Gazeta Sporturilor” (1925), съветските: „Комсомольская правда” (1940), „Красный спорт” (1940), „Правда” (1940), унгарските: „Nemzeti Sport” (1923-1931) и „Sportthirlap” (1923-1926), югославските: „Дан” (1939), „Време” (1926-1938), „Политика” (1926-1939), „Правда” (1926-1939), „Спортиста” (1926-1927), „Jutarnji list” (1929-1934), „Ilustrovani list” (1929), „Zagrebacki sportski list” (1926), „Subotički Športski list” (1939).

Проучване и анализ на исторически извори

Анализът на исторически документи включва цялостен преглед на запазените архиви на клуба:

- **Годишни архиви на „Славия”, подвързани в седем тома по години:** (1914-1920, 1924, 1925, 1928, 1929, 1930 и 1933).
- **Изходящи писма на клуба** в периода 1940-1943 г.

В тези исторически извори с общ обем от около 5600 страници, може да се обобщят следните по вид проучени източници по темата:

- *Кореспонденция между чуждестранните клубове и „Славия”.*
- *Телеграми до и от клубовете от чужбина, уточняващи мачовете.*
- *Изходящи и входящи писма до и от различни институции.*
- *Тимови листове с имената и постове на футболистите.*
- *Други свидетелства за проведени срещи: билети, реклами и др.*

- **Първата протоколна книга (1913-1922).** Тя обхваща период от близо десетилетие и в обем от почти 200 страници дава информация за значими събития от дружествената история:
 - *Учредителният протокол на „Славия” от 10 април 1913 г.*
 - *Протоколи от 86 заседания на Управителния съвет.*

- **Летописна книга на „Славия” (1913-1932).** В нея са отразени всички по-важни събития в периода. В документа с обем от близо 600 страници има безценна информация за клубния живот, в това число по темата за международните двубои:
 - *Сведения, кореспонденции и репортажи за играни мачове.*

- **Оригинални фотоси,** свързани с даден международен мач, като тези изображения не бива да се възприемат просто като илюстративен материал към дадено събитие, а като факт за провеждането му. Фотосите показват и духа на тези двубои,

което е много ценно за тезите на изследването. Снимките са със собственоръчен надпис за мача и датиране, което засилва техния документален характер. Те са:

- *Обща снимка на двата отбора и официалните лица преди срещите.*
- *Фотография от посрещането/изпращането на гостите.*
- *Снимка от самия двубой между двата съперника.*
- *Фотография от официалната вечеря или прием, съпътстващ визитата.*

Използване на мемоарни свидетелства

Освен класическите документи при подготовката на настоящото изследване са използвани и спомени на преки участници в живота на клуба. Позоваването на мемоаристика по принцип би следвало да се възприема с известна доза скептицизъм, заради по-късното описване на изминалите събития. Възможно е не всички детайли да са предадени точно, но като цяло сведенията са полезни и ценни. В настоящата разработка са ползвани спомените на петима души, безспорни авторитети, не само в клубните анали на „Славия”, а и с обществената си дейност:

- Емануил Гешев, съосновател на дружеството, с огромни заслуги за развитието на пенсионното дело в България. Бил е и директор на Държавния архив.

- Георги Григоров, съучредител на клуба, дълги години работи в Търговска банка. Първият българин международен съдия по футбол.

- Димитър Манолов, дългогодишен играч на клуба и първият национал в историята на „Славия”, дълги години е оперен певец.

- Любен Сокеров, председател на „Славия” (8.04.1936-10.01.1938), начело е и на футболния съюз на БНСФ (28.04.1940-23.04.1942). Помощник-кмет на София в началото на четиридесетте години на XX век.

- Димитър Константинов, дългогодишен секретар на клуба, няколко пъти през двайсетте и трийсетте години на XX век е член и на ръководството.

Сравнителен анализ

Включва няколко категории с цел проверка достоверност на данните:

- Първата, това са различните **документални свидетелства за провеждането на даден футболен двубой**, като се ползват

при възможност поне два независими източника с цел да се датира точно денят, месеца и годината на двубоя, името на съперника, принадлежността му, резултат и характер на мача.

- Вторият вид сравнения е между **изявите на „Славия” и други отбори**. За целта се ползват данни за броя на мачовете на българския национален състав във времето 1913-1944 г. Такъв тип съпоставяне е приложен при анализа на количеството изиграни срещи, или техния общ баланс по признака победи, равни и загуби. Относно представянето на отбора на „Славия” в отделни срещи се прави съпоставка с изявите със същите или сходни съперници на другия най-авторитетен столичен клуб от разглеждания период - „Левски”.
- Трето, но не по значение е **сравнението на различни тези** относно факти по провеждането на двубоите. Те са дело на други изследователи, засягащи в свои публикации материята на настоящото изследване.

Статистически анализ

Той е спортно статистически и включва анализ на отборите, с които „Славия” играе в международните срещи, както и получените в тях резултати. Данните са представени в табличен или графичен вид, в зависимост от следните критерии:

- Вид на отбора: клубен, военен, сборен.
- Принадлежност на клуба по континенти: Европа, Азия, Африка.
- Диференциране на съперниците по географски региони.
- Клубна принадлежност на отборите по държави.
- Политически характер на режима в страната, от която е съперникът.
- Баланс на „Славия” по години спрямо актива на клуба в тях - брой мачове, победи, равенства, загуби и голова разлика, както общо за периода, така и по десетилетия, за да се открият съответните зависимости.
- Съотношение домакинство/гостуване в международните срещи по години. Графично са изобразени разликите. Анализирани са и мачовете у дома и навън с представители на различните държави.

II.6. Организация на изследването

Подготовката, организацията и провеждането на изследването протече в следните етапи:

Първи етап: януари 2019 – юни 2019 г.

През разглеждания период бе определена същността и обхвата на темата на дисертационния труд. Направен бе литературен обзор по темата. Бяха изведени работните хипотези. Съставен бе подробен проект за дисертацията и конкретизиране на дейностите за изследването. Изяснен бе инструментариумът, с който ще се проведе изследването.

Втори етап: юли 2019 – юни 2020 г.

През този период бе изготвена теоретичната част на дисертационния труд. Бе извършен и статистическия анализ. Окончателно бяха изготвени таблиците и фигурите, приложими към разработката. Направени са анализи и интерпретация на получените резултати. Избрани са снимките и факсимилетата, които се използват като документален, а и като илюстративен източник на информация.

Трети етап: юли 2020 – февруари 2021 г.

През разглеждания период бе направен анализ на резултатите и извеждането на основните изводи. Извършено бе и цялостно структуриране и оформяне на дисертационния труд, техническото оформяне и представянето му за обсъждане.

ТРЕТА ГЛАВА АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

III.1. Международни срещи на футболния отбор на „Славия” в периода 1913-1944 година

На база проведените проучвания и извършените анализи и уточнения бе изготвен хронологичен списък на всички международни срещи на футболния отбор на „Славия” в разглеждания период. В приложената по-долу таблица 1 те са представени с посочена дата, месец, година и място на провеждане. Уточнено е коректното име на съперниковия отбор, град и държава, от които е. Даден е и реалният точен резултат. Това е най-важната база, от която следват всичките анализи, произтичащи от тези мачове в разглеждания период.

Таблица 1. Международни срещи на футболния отбор на „Славия” (София) в периода 1913-1944 година.

№	Дата Място	Съперник (град, държава)	Рез	№	Дата Място	Съперник (град, държава)	Рез
1	23.09.1913 София	„Турнферайн”, немско гимнастич. дружество в София	1:0	2	01.05.1916 София	Отбор на немски войници в София (Германия)	0:4
3	20.10.1918 София	Отбор на англ. войници в София (Великобритания)	3:1	4	06.11.1919 София	Отбор на англ. войници в София (Великобритания)	3:0
5	02.05.1922 София	„Галиполи” – клуб на белоемигранти (Рус. съвет)	4:0	6	27.08.1922 София	„Галиполи” – клуб на белоемигранти (Рус. съвет)	3:2
7	04.07.1923 София	„Триколор” (Букурещ, Румъния)	2:0	8	08.08.1923 София	„Рус” (Прага, Чехословакия)	1:2
9	28.09.1923 София	„ФК 33” (Будапеща, Унгария)	1:5	10	10.10.1924 Истанбул	„Фенербахче” (Истанбул, Турция)	2:0
11	12.10.1924 Истанбул	„Фенербахче” (Истанбул, Турция)	1:2	12	16.06.1925 София	Сборен отбор на Средна Унгария	2:0
13	04.08.1925 София	„Славия” (Прага, Чехословакия)	0:1	14	23.08.1925 София	„Фенербахче” (Истанбул, Турция)	2:1
15	25.08.1925 София	„Фенербахче” (Истанбул, Турция)	1:2	16	05.09.1925 Букурещ	„Унирея” (Букурещ, Румъния)	5:1
17	06.09.1925 Букурещ	„Ювентус” (Букурещ, Румъния)	0:3	18	01.05.1926 Белград	„Граджански” (Загреб, Кр. на сърби, хървати и словенци (КСХС)	3:3
19	02.05.1926 Белград	„Краковия” (Краков, Полша)	2:0	20	13.05.1926 София	„Капфенбергер СК” (Щирия, Австрия)	3:3
21	14.05.1926 София	„Капфенбергер СК” (Щирия, Австрия)	6:1	22	10.06.1926 София	„Кешкемет ФК” (Кешкемет, Унг.)	1:5
23	08.08.1926 София	„Грацер АК” (Грац, Австрия)	2:3	24	16.10.1926 Солун	„Ираклис” (Солун, Гърция)	3:1
25	17.10.1926 Солун	„Арис” (Солун, Гърция)	4:1	26	22.04.1927 София	„Атлас” (Солун, Гърция)	2:0
27	15.06.1927 София	„Слован” (Виена, Австрия)	1:0	28	16.06.1927 София	„Слован” (Виена, Австрия)	2:2
29	19.07.1927 София	„Бригитенауер АК” (Виена, Австрия)	1:3	30	21.07.1927 София	„Бригитенауер АК” (Виена, Австрия)	2:2
31	24.07.1927 София	„Краковия” (Краков, Полша)	0:1	32	26.07.1927 София	„Краковия” (Краков, Полша)	1:4
33	03.09.1927 Солун	„Ираклис” (Солун, Гърция)	1:0	34	04.09.1927 Солун	„Атлас” (Солун, Гърция)	3:1
35	10.09.1927 Неапол	„Наполи” (Неапол, Италия) – Б отбор	7:0	36	11.09.1927 Неапол	„Наполи” (Неапол, Италия)	3:2
37	16.09.1927 Рим	„Рома” (Рим, Италия)	2:1	38	18.09.1927 Рим	„Рома” (Рим, Италия)	4:5

39	15.09.1928 Солун	„Арис” (Солун, Гърция)	3:2	40	16.09.1928 Солун	„Ираклис” (Солун, Гърция)	0:5
41	18.09.1928 Солун	„Арис” (Солун, Гърция)	4:6	42	05.05.1929 Белград	СК „Югославия” (Белград, КСХС)	5:3
43	06.05.1929 Белград	БСК (Белград, КСХС)	2:3	44	09.05.1929 Осиек	„Граджански” (Осиек, КСХС)	2:1
45	11.05.1929 Загреб	„Граджански” (Загреб, КСХС)	2:4	46	12.05.1929 Загреб	„Граджански” (Загреб, КСХС)	1:2
47	23.06.1929 София	„Макаби” (Букурещ, Румъния)	2:0	48	04.08.1929 София	„Насионал СК” (Кайро, Египет)	4:1
49	07.09.1929 Солун	„Македоникос” (Солун, Гърция)	1:0	50	08.09.1929 Солун	„Ираклис” (Солун, Гърция)	1:2
51	10.09.1929 Солун	ПАОК (Солун, Гърция)	1:2	52	22.09.1929 София	СК „Югославия” (Белград, КСХС)	0:0
53	06.05.1930 София	„Войводина” (Н.Сад, Югосл.)	1:3	54	29.06.1930 София	„Ираклис” (Солун, Гърция)	3:0
55	06.07.1930 София	„Бригитенауер АК” (Виена, Австрия)	1:0	56	09.09.1930 София	„Обилич” (Белград, Югославия)	4:2
57	28.10.1930 Рим	„Рома” (Рим, Италия)	0:5	58	25.05.1931 София	„Башия” (Сегед, Унгария)	1:2
59	08.06.1931 София	„Айнтрахт” (Лайпциг, Германия)	1:2	60	19.09.1932 София	Отбор на англ. морска ескадра (Великобритания)	15:1
61	25.03.1933 Тел Авив	„Апоел” (Тел Авив, Палестина)	1:1	62	26.03.1933 Йерусалим	Сборен отбор на Йерусалим (Палестина)	2:0
63	29.03.1933 Хайфа	Сборен отбор на Хайфа (Палестина)	5:0	64	01.04.1933 Тел Авив	„Макаби” (Тел Авив, Палестина)	4:2
65	04.07.1933 София	БАСК (Белград, Югославия)	0:2	66	11.03.1934 Белград	СК „Югославия” (Белград, Югосл.)	1:4
67	09.06.1934 София	„Вийн” (Виена, Австрия)	1:1	68	17.07.1934 София	СК „Югославия” (Белград, Югосл.)	0:1
69	29.04.1935 Белград	СК „Югославия” (Белград, Югосл.)	2:1	70	01.05.1935 Нови Сад	„Войводина” (Н. Сад, Югосл.)	2:3
71	02.06.1935 София	„Расинг” (Страсбург, Франция)	3:2	72	21.06.1936 София	„Олимпик” (Марсилия, Франция)	2:0
73	05.07.1936 София	СК „Югославия” (Белград, Югосл.)	3:3	74	24.04.1938 Баня Лука	„Крайщник” (Баня Лука, Югославия)	2:2
75	25.04.1938 Баня Лука	„Крайщник” (Баня Лука, Югославия)	2:3	76	10.09.1938 Сараево	„Черчелез” (Сараево, Югосл.)	3:1
77	11.09.1938 Сараево	„Славия” (Сараево, Югосл.)	1:4	78	29.05.1939 Нови Сад	„Войводина” (Н. Сад, Югославия)	0:2
79	30.05.1939 Нови Сад	„Войводина” (Н. Сад, Югославия)	1:0	80	09.09.1939 София	СК „Югославия” (Белград, Югосл.)	2:4
81	11.08.1940 София	„Спартак” (Москва, СССР)	1:6	82	15.09.1940 Москва	„Спартак” (Москва, СССР)	0:4

83	21.09.1940 Москва	„Динамо” (Москва, СССР)	0:4	84	29.09.1940 Ленинград	„Динамо” (Ленингр., СССР)	2:2
85	04.05.1941 София	Отбор на немски войници (Герман.)	3:1	86	08.05.1941 София	Отбор на немски войници (Герман.)	4:1
87	25.10.1941 София	„Граджански” (Загреб, НХД)	1:4	88	21.06.1942 София	Отбор на „Луфтвафе” (Германия)	1:5
89	13.06.1943 Загреб	„Граджански” (Загреб, НХД)	1:2	90	14.06.1943 Загреб	„Граджански” (Загреб, НХД)	0:1

Общ брой проведени мачове през периода

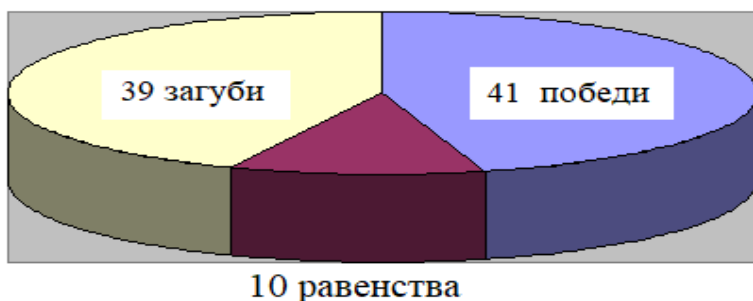
В разглеждания период, 1913-1944 г., „Славия” изиграва общо 90 срещи с чуждестранни тимове. Това число на двубоите не е никак малко, като се имат предвид следните няколко факта:

- Липса на ежегодните европейски клубни турнири и другите надпревари, в които „Славия” участва в следващите десетилетия.
- Сложна външнополитическа обстановка.
- Наличие и на военни конфликти в част от периода.
- Необходимост от заплащане на хонорар на гостуващи тимове и други финансови разходи за сметка на клуба.
- Разрешение за отсъствие от работа, училище или военна повинност на състезателите на „Славия” при излизане в чужбина.
- Като сравнение националният ни отбор през този период играе 68 мача.

III.2. Количествен и структурен анализ на играните мачове

Общ баланс по признака краен резултат

В изиграните срещи славистите имат положителен баланс. В тези 90 мача активът е както следва: 41 победи, 10 равенства и 39 загуби. Головата разлика също е в тяхна полза: 188-174. За същия период например в своите 68 срещи представителният тим на страната ни записва 18 успеха, 9 равенства и 41 поражения. Пасивът на отбелязани и получени попадения също е сериозен: 114-207 (Попдимитров, 1969). Разбира се трябва да се има предвид, че „Славия” играе не само с клубни, но и с военни, и сборни състави, докато националният отбор единствено с други селекции на отделните държави. Но все пак заслужава да се отбележи положителният баланс на фона на общото състояние на българския футбол в периода.

Фиг. 1. Брой победи, равенства и загуби на „Славия” в 90-те международни футболни двубои в периода 1913-1944 г.

Таблица 2. Баланс от мачовете на „Славия” в периода 1913-1944 г.

Година	Мач	Победи	Равни	Загуби	Гол. Раз.
1913	1	1	0	0	1-0
1916	1	0	0	1	0-4
1918	1	1	0	0	3-0
1919	1	1	0	0	3-1
1922	2	2	0	0	7-2
1923	3	1	0	2	4-7
1924	2	1	0	1	3-2
1925	6	3	0	3	10-8
1926	8	4	2	2	24-17
1927	13	7	2	4	29-21
1928	3	1	0	2	7-13
1929	11	5	1	5	21-18
1930	5	3	1	1	9-10
1931	2	0	0	2	2-4
1932	1	1	0	0	15-1
1933	5	3	1	1	12-5
1934	3	0	1	2	2-6
1935	3	2	0	1	7-6
1936	2	1	1	0	5-3
1938	4	1	1	2	8-10
1939	3	1	0	2	3-6
1940	4	0	1	3	3-16
1941	3	2	0	1	8-6
1942	1	0	0	1	1-5
1943	2	0	0	2	1-3
Общо:	90	41	10	39	188-174

При анализа на таблица 2 се вижда, че в първото десетилетие са *играни само по един мач* и то не всяка година. Причината е участието на България във войните: Балканска, Междусъюзническа и Първа световна. Славистите са спечелили три от четирите срещи. Периодът 1921-1930 г. категорично е *най-активното десетилетие*. Общият баланс от срещите е *положителен*: 28 победи, 5 равни и 21 загуби, като само в две години е отрицателен. Спечелени са и купите от турнирите „15 години БСК” в Белград и „Първи солунски панаир” през 1926 г. Впечатлява и активът от 1927 г. Записаните 7 победи са над *авторитетни клубове* от Италия, Австрия, Гърция. Вижда се и, че в три години са реализирани над 20 попадения, белег за резултатността на състава. Относно годините, когато има равен баланс трябва да се направи следното уточнение: той е формиран от двубои с *популярни и силни клубове*. Само през 1925 г. това са шампионът на Чехословакия „Славия” (Прага), първенецът на истанбулска област „Фенербахче” (Турция) и вторият в Румъния „Ювентус” (Букурещ).

В общия баланс през 30-те години има *паритет при головата разлика 57-57*, а загубите този път надвишават победите, макар и само с четири. Това се дължи най-вече на по-слабите резултати в началото и в края на декадата. Там натежават *трите загуби* от московските „Спартак”, на два пъти и „Динамо” през 1940 г. През успешните 1935 и 1936 г. *изпъкват победите* над френските „Расинг” (Страсбург) с 3:2 и „Олимпик” (Марсилия) с 2:0. Важно е да се отбележи, че следващата 1937 г. е единствената, в която „Славия” *не играе мач* с чужденци. Положителното салдо от 1933 г. пък е формирано само от успешното турне в Палестина. Предната 1932 г. е записана и *най-резултатната победа* в клубната история - 15:1 срещу отбор на Английската морска ескадра. Отново, както и първата декада и в последната, *мачовете са малко* по причина на военен конфликт - Втората световна война. Има играчи на тима, които са мобилизирани. Това дава също отражение при резултатите.

Анализ на географското разпределение на съперниците

От таблица 3 се вижда, че „Славия” играе с отбори от три континента. С участието си през 1933 г. в 4 мача на територията на английския протекторат Палестина „Славия” е единственият наш клуб, играл с представител на Азия в периода. Мачът през 1929 г. в София с египетски състав е с представител на Африка.

Таблица 3. Разпределение на 90-те международни мача на „Славия” по континенти и региони.

Континент	бр	Континент	бр	Континент	бр
Европа	85	Азия	4	Африка	1
Регион	бр	Регион/часть	бр	Регион/часть	бр
Балкан. полуостров	45	Близък Изток/		Близък Изток/	
Централна Европа	18	Югоизточна Азия	4	Северна Африка	1
Западна Европа	16	Полит. субект	бр	Държава	бр
Източна Европа	6	Протект. Палестина	4	Египет	1

Таблица 4. Разпределение на 85-те срещи на „Славия” с европейски тимове по региони, спрямо страните и политическия субект.

Балкански полуостров		Централна Европа		Западна Европа		Източна Европа	
Югославия	22	Австрия	9	Германия	6	СССР	4
Гърция	12	Унгария	4	Италия	5	Рус. съвет	2
Турция	4	Полша	3	Великобритания	3		
Румъния	4	Чехословак.	2	Франция	2		
Независ. Хърватия	3						
Всичко:	45	Всичко:	18	Всичко:	16	Всичко	6

Анализът на таблица 4 показва, че отборът на „Славия” играе с представители от *почти всички части на Европа*. Славистите мерят сили с тимове от 14 съществуващи тогава държави, както и белогвардейския емигрантски клуб, представител на политически субект. Логично най-много двубои (45), са с *тимове от Балканите*. Важно е да се отбележи, че те са проведени с всички тогавашни страни от полуострова. Албания не играе международни двубои в периода. Друг съществен факт е, че „Славия” гостува и приема представители и на *петте държави*. Много важно е уточнението за срещите с клубове, представители на съвременната държава Северна Македония в периода 1941-1943 г. Тогава тези територии се администрат от България. Затова не е коректно да се броят като

чуждестранни контакти. „Славия” записва 6 мача с „Македония” (Скопие): 4 в софийска областна дивизия и 2 за Държавно първенство. В този турнир има и един двубой с „Македония” (Битоля).

На второ място по брой срещи (18) е Централноевропейският район. Това е обяснимо по две причини. От една страна по това време те са водещи сили във футбола и са привлекателни като съперници, а и *разстоянието не е толкова голямо*. А от друга, Австрия има позиции в българския футбол. Те се изразяват в няколко направления: местната федерация организира първата среща в историята на националния ни отбор, няколко *австрийци водят родни отбори*, а и немалко клубове *посещават страната* ни за приятелски мачове. Впечатляващо като бройка е и съперничеството с тимове от Западна Европа (16). Любопитно е да се отбележи, че всички те, без италианските представители, гостуват в София.

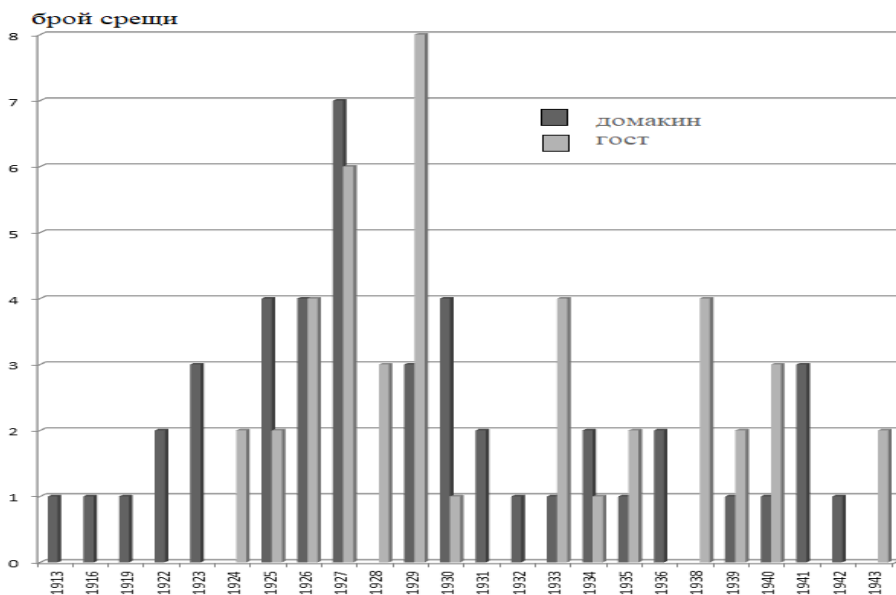
Общо съотношение домакинство/гостуване

От 90 мача 46 са в София, а останалите 44 двубоя са навън, почти паритет (фиг. 2). Това показва, че хората от международния отдел успяват да организират сериозен брой срещи у дома, а и клубът е с изградено реноме на авторитетен съперник, за да бъде често пъти и гост.

Един мач е на неутрален терен: с полския „Краковия” (Краков) в Белград на 2 май 1926 г., спечелен от българския клуб с 2:0.

Фиг. 2. Съотношение на домакинства, гостувания и срещи на неутрален терен в 90-те международни двубои на „Славия”.

Фиг. 3. Зависимост по години на мачовете с фактор домакинство.

Съотношение домакинство/гостуване по години

При анализ на броя мачове по години (фиг. 3) се наблюдава, че в началните и в заключителните има по-ниски стойности. Отделно в девет години отборът на „Славия” играе *само домакински* мачове. В първите седем години *има малък брой срещи*. Това е логично с оглед участието на България в три войни: Балканска, Междусъюзническа и Първа световна. В този период, *има само мачове в София*, което също може да се обясни с външнополитическата ситуация, а и клубът не е укрепнал все още организационно. През периода 1921-1930 г. се изиграват най-много мачове (53) от всички други десетилетия. Това се дължи на два фактора: следвоенният подем във всяко едно отношение в Европа и повишеното структурно-организационно ниво, относно дейността на „Славия”. В първите три години *има срещи само в София*, което е нормално, защото дотогава „белите” не са още излизали от страната. На обратния полюс са 1924 и 1928 г. В първия случай е осъществен *дебютът в чужбина*. А при втория *липсата на двубои* в България се обуславя от друго, тежкото Чирпанско земетресение. Силно изразена *домакинска година* е 1930. *Най-много срещи навън* – 8, пък се играят през 1929 г. А като цяло *най-много мачове* славистите записват през 1927 г. – 13.

Третата декада на XX век започва със сериозната икономическа криза, последиците на която, макар и в по-малка степен, достигат и до нашата страна. Това, както и появата на предвоенна обстановка на Стария континент бележи спад в международните изяви. Като сравнение с предходния период той е почти наполовина – 27 двубоя. През 1931 и 1932 г., както и през 1936 се играят *мачове само в София*. В края на десетилетието пък има *само гостувания*: 1938, 1939 и 1940 г. Впечатлява и балансът 4:1 в полза на мачове в чужбина през 1933 г., дължащо се турнето в тогавашния английски протекторат Палестина. Логично, както и в първото десетилетие, така и в заключителните години, *малкият брой мачове* се дължи на външнополитически причини. В Европа вече се води Втората световна война. Затова гостуването в периода е само през 1943 г. и то в една страна. Реализирано е в съществуващата тогава Независима хърватска държава. *Домакинските срещи* пък са само с военни германски отбори и отново хърватски клуб. През 1944 г. тежката обстановка не позволява провеждането дори на един двубой.

Таблица 5. Брой изиграни мачове и домакинство по държави или политически субект на управление в периода 1913-1944 година.

Държава или полит. субект	Мача	Домакинство	Гостуване	Неут. терен
КСХС/Югославия	22	7	15	0
Гърция	12	2	10	0
Австрия	9	9	0	0
Германия	6	6	0	0
Италия	5	0	5	0
Унгария	4	4	0	0
Турция	4	2	2	0
Румъния	4	2	2	0
Съветски съюз	4	1	3	0
Протект. Палестина	4	0	4	0
Великобритания	3	3	0	0
Полша	3	2	0	1
Нез. хърват. държава	3	1	2	0
Франция	2	2	0	0
Чехословакия	2	2	0	0
Руски съвет	2	2	0	0
Египет	1	1	0	0
Общо:	90	46	43	1

От таблица 5 се вижда *лидерството* по изиграни мачове (22) с клубове от Кралството на сърби, хървати и словенци и наследилата го *Югославия*, а и визитите на „Славия” там са най-много (15). Славистите участват там и в немалко турнири. Следващата *предпочитана дестинация е Гърция* с 10 мача, а само два пъти в София идват гръцки отбори. През 20-те години българските футболисти са желани гости в Солун, за което им се заплаща и хонорар. С другите балкански държави Турция и Румъния има паритет: по две гостувания и домакинства.

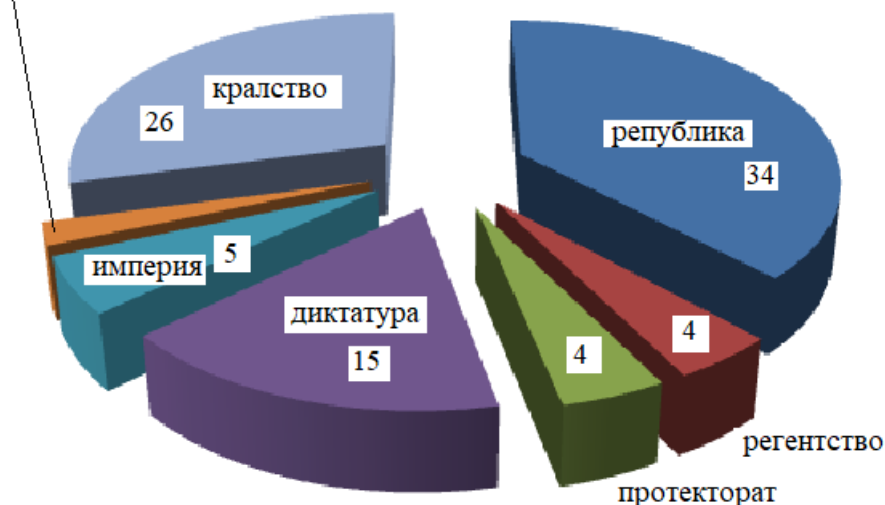
Забелязва се, че най-много пъти (9) в София „Славия” е играла с австрийски отбори. Установени са връзки с виенски клубове, които срещу съответния хонорар пристигат в българската столица. Такъв е случаят и с унгарските, и чехословашките отбори. В периода няма как да се поканят в тези държави наши тимове, игровото ниво е различно. Отдалечеността пък не позволява да се пътува до Полша, например. Това е свързано с много разходи, а и отсъствие на футболистите от работа или училище. Срещите с представители на Великобритания са само с военни отбори, които се играят в София по политически причини. Същото е положението и с немските военни състави, като тук има две изключения. Това са мачовете със сборния състав на „Турнферайн” и „Айнтрахт” (Лайпциг), отново проведени в българската столица. Най-далечната дестинация в Европа е Италия. През 1927 г. е уредено турне там, но да се върне визитата е немислимо от икономическа гледна точка. Шест години по-късно е пътуването до Протекторат Палестина. То пак е външно финансирано и не е бreme за клуба. Интересен от политическа гледна точка е фактът, че славистите играят и с белогвардейски отбор, и със съветски. Първите срещи са в София, а с клубовете от СССР на реципрочен принцип.

Разпределение по брой срещи по признака политически субект

От фигура 4 е видно, че:

- Футболистите на „Славия” играят с отбори с разнороден характер на управленска структура.
- Не може да се смята, че видът на управление на съответната държава е съществена пречка при избора/възможността за двубои.
- Преобладават мачовете с тимове на държави – републики (34), като се отчита, че в изследвания период България е монархия.

правителство в изгнание 2

Фиг. 4. Брой международни двубои на „Славия” в периода 1913-1944 година според вида на политическия субект при съперника.

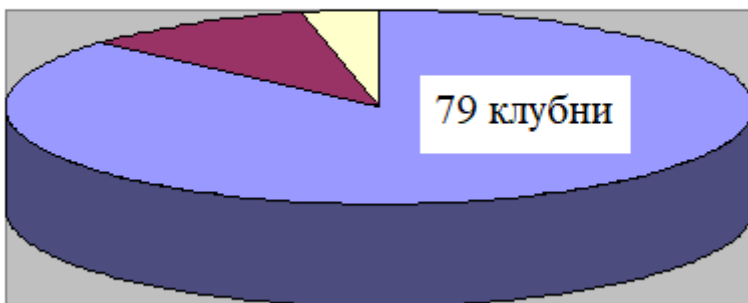
Съперници на „Славия” по вид отбори

В хода на изследването се вижда нуждата от изясняване на вида отбори, които среща „Славия”. Те могат да бъдат групирани в три категории: *клубни, военни, сборни*. Първите са част от даден спортен клуб или самостоятелен футболен такъв. Те имат свое име, адрес, канцелария, управленски органи, емблема, печат, цвят на екипировката, картотекирани състезатели и участват в местните шампионати. Мачове с тези тимове са най-съществените от гледна точка на статистиката, защото и „Славия” отговаря на тези критерии.

Вторият тип са военните състави. Те могат да бъдат характеризирани в две направления: структурно и политически. В първия случай има две подкатегории: случайни селекции и традиционни формирования. Първите са отбори подбрани от военнослужещи ситуирани на едно място. Вторите са клубове към съответен род войски, имащи постоянно име и участват в състезания циклично. От политическа гледна точка могат да се разделят на три категории съставите, с които играе „Славия”, като съюзнически (1916, 1941, 1942), неутрални (1932) и окупационни (1918 и 1919).

Третият вид отбори са сборните. Обикновено това са селекции на даден град или област, или тим комбинация от представители на два клуба. Тези отбори могат да имат и традиционен, представителен характер, и събитие. Като представители на първите са градските и областните селекции. Те имат емблема, официален екип и играят често мачове. Такъв случай е двубоят със Сборен отбор на Средна Унгария, проведен през 1925 г. в София. Осем години по-късно са срещите със сборните селекции в Йерусалим и Хайфа. Последните два примера се отнасят за тимове, организирани за конкретен повод.

7 военни 4 сборни

Фиг. 5. Разпределение на футболните срещи на „Славия” с чужденци в периода 1913-1944 г. според типа отбор на съперника.

Анализът на фигура 5 дава основание за няколко важни заключения:

- Мачовете на „Славия” са с три категории отбори.
- Най-много – 79 , са с клубни състави, какъвто е и „Славия”.
- Следват с военни отбори - 7. Двубоите с такъв тип формации се обуславя от историческия период, изпълнен с военни конфликти.

Балансът на „Славия” по клубове и държави

Отборът на „Славия” изиграва 79 срещи с представители на 44 клубни състави (таблица 6). В тях активът е 32 победи, 10 равенства, 37 загуби, при голова разлика: 149-161. Макар отрицателен, балансът не е за пренебрегване. Пораженията са само пет в повече. Има и още три съществени факта. Първо, срещу славистите, които са пълни аматьори, играят доста състезатели професионалисти. Второ, голям брой от клубовете съперници са основани преди „Славия”, някой дори

XIX век. Това води до организационен и игрови опит, натрупан с доста международни срещи. И трето, някои от държавите, с чиито клубове се играе, са в най-успешния си период. Италия е световен първенец 1934 и 1938 г., както и олимпийски за 1936 г. Чехословакия е вицешампион на планетата през 1934 г., а Унгария четири години по-късно. Австрия е олимпийски финалист през 1936 г. и четвърта на световното през 1934 г. Други страни като Франция и Германия, традиционни сили и днес, но и в онзи етап имат успехи. Французите участват и на трите световни първенства в периода, като през 1938 г. са шести. Немците пък са с бронзов медал през 1934 г. Египет е на същия Мондиал, а през 1928 г. е четвърти на олимпийските игри.

Съперници от Балканите също имат по-голям опит, а и класирания на национално ниво, което се отразява и на клубно равнище. Югославия е четвърта в света през 1930 г. Румъния участва и на трите шампионати на планетата през периода. За сравнение, България дебютира на такъв форум едва през 1962 г. в Чили. От този ъгъл погледнато, на клубно и национално ниво на развитие на футбола при съперниците, балансът на „Славия” е сполучлив.

Таблица 6. Баланс в играните срещи с клубни отбори (1913-1944)

<i>Държава/брой клубни отбори</i>	<i>М</i>	<i>П</i>	<i>Р</i>	<i>З</i>	<i>Г. Р.</i>
КСХС/Югаславия – 10 клуба	22	6	4	12	39-51
Гърция – 5 клуба	12	8	0	4	26-20
Австрия – 5 клуба	9	3	4	2	19-15
Румъния – 4 клуба	4	3	0	1	9-4
Съветски съюз – 3 клуба	4	0	1	3	3-16
Унгария – 3 клуба	3	0	0	3	3-12
Италия – 2 клуба	5	3	0	2	16-13
Франция – 2 клуба	2	2	0	0	5-2
Протекторат Палестина – 2 клуба	2	1	1	0	5-3
Чехословакия – 2 клуба	2	0	0	2	1-3
Турция – 1 клуб	4	2	0	2	6-5
Полша – 1 клуб	3	1	0	2	3-5
Незав. хърватска държава - 1 клуб	3	0	0	3	2-7
Руски съвет – 1 клуб	2	2	0	0	7-2
Египет – 1 клуб	1	1	0	0	4-1
Германия – 1 клуб	1	0	0	1	1-2
Общо:	79	32	10	37	149-161

Балансът на „Славия” в срещите с военни отбори

В периода на изследването има 7 мача с военни състави. В тях активът е: 5 победи и 2 загуби, при голова разлика: 29-13. От таблица 7 е видно, че най-много срещи са играни с немски отбори. Това е логично с оглед съюзническия характер в двете световни войни. Балансът е равен, което не е за подценяване, защото в тези състави понякога има и професионални футболисти от преди войните. Положителен е балансът с отбори от Великобритания, като тук е записан и най-изразителният резултат от мач, не само с чужденци, а и в цялата история изобщо на „Славия”. На 19 септември 1932 година съставът на „Английска морска ескадра” е разгромен в София с 15:1.

Таблица 7. Баланс в играните срещи с военни отбори (1913-1944)

<i>Държава/брой отбори</i>	<i>М</i>	<i>П</i>	<i>Р</i>	<i>З</i>	<i>Г. Р.</i>
Германия – 2 вида отбори	4	2	0	2	8-11
Великобритания – 2 вида отбори	3	3	0	0	21-2
Общо:	7	5	0	2	29-13

Балансът на „Славия” в двубоите със сборни състави

В периода на настоящото изследване, 1913-1944 г., отборът на „Славия” изиграва 4 срещи със сборни състави (таблица 8), в които записва само победи. Головата разлика също е категорична: 10-0. Важно е да се отбележи, че някои от съперниците не представляват постоянни структури, а са формирани специално за мачовете.

При анализа се вижда, че най-много срещи – две, са играни при турнето в Протекторат Палестина през 1933 г. В една от тях, срещу Сборен отбор на град Хайфа, е постигната и най-изразителната победа - 5:0. Но най-значима, не като резултат, е победата с 2:0 над селекцията на Средна Унгария на 16 юни 1925 г. Гостите излизат на терена с екипите на своя национален отбор и пред препълнените трибуни на стадион „Юнак” са сломени от славистите.

Таблица 8. Баланс в играните срещи със сборни отбори (1913-1944)

<i>Държава/брой отбори</i>	<i>М</i>	<i>П</i>	<i>Р</i>	<i>З</i>	<i>Г. Р.</i>
Протекторат Палестина – 2 отбора	2	2	0	0	7-0
Унгария – 1 отбор	1	1	0	0	2-0
Германия – 1 отбор	1	1	0	0	1-0
Общо:	4	4	0	0	10-0

III.3. Уточняване на пропуснати и несъществуващи двубои, сгрешени имена на съперници и резултати

Преди да бъде посочен общият брой на мачовете на „Славия” бе важно да се изяснят пропуските и неточностите, забелязани в предходни публикации. Като цяло коректно датиране не се открива, то е ограничено главно до годината на изиграния двубой и реално бе засечено от съответните източници за първи път в разработката. Анализът доведе и до включване на непосочени досега мачове, отстраняване на несъществуващи или изиграни от други тимове срещи, както и коригиране на резултатите.

III.3.1. Липсващи двубои

Представени са най-обобщаващите примери, като отсъствието им се обяснява различно: липса на информация (срещите в Палестина през 1933 г.), родолюбиви мотиви спестяват в пресата (две загуби от „Фенербахче” през 1924 и 1925 г.), объркване на „Славия” със сборния отбор на София (втория мач със „Слован” (Виена) през 1927 г.) и др.

Сн. 1. Снимка от втория мач с „Фенербахче” от 1925 г. в София.

III.3.2. Несъществуващи мачове

Не малко срещи са посочени в издания, които или не са играни от „Славия”, или въобще не са проведени. Разминаването е следствие на различни причини. Отново са посочени само най-важните примери.

- В първата група са срещи, които не са играни: „Синджелич” (Ниш) - 1923 г., БСК (Белград) - 1926 г. и „Простейов” (Чехослов.) - 1929 г.
- Втората група са мачове, които не са играни от „Славия”, а от обединен или сборен отбор. Такъв е случаят с белогвардейския тим „Галиполи” от 11.11.1922 г. играл със сборен тим на София, двете

срещи в Белград от 31.05 и 1.06.1936 г. на обединението „Славия-Шипка” или мачът с „Рапид” (Виена) от 20.06.1937 г. в София, съперник, на който е сборната селекция „Славия-Левски”.

III.3.3. Коригиране на резултати от мачовете

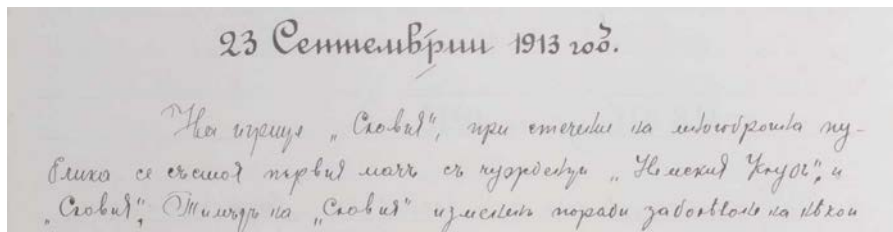
Друг задължителен елемент при правилното представяне на двубоите е точният резултат. В това отношение анализът показва близо 20 % разминавания! Те са коригирани като тук ще посочим примери само за срещи с унгарски състави в София, както следва: 28.09.1923 г. с „ФК 33” (Будапеща) резултатът е даден 0:5, а е 1:5; 10.6.1926 г. с „Кешкемет” вместо дадения 5:0, реалният резултат е 1:5; 25.05.1931 г. с „Башия” (Сегед) посочено е 1:3, вместо 1:2.

III.3.4. Уточняване на имена на съперници

Поради липса на достоверна информация имаше разминаване с имената на някои съперници, които са уточнени. Така на 5.09.1925 г. „Славия” играе не със Сборен отбор на Букурещ, а с местния клуб „Унирея”. На следната 1926 г. австрийският съперник на 13 и 14 май в София не е „Мемфергер”, а „Капфенбергер СК”. На 9.05.1929 г. „Славия” играе в Осиек с местния „Граджански”, а не със своя съименик. Уточнени са и четирите съперници от турнето в английския протекторат Палестина през 1933 г., давани досега с различни версии.

III.4. Първа футболна среща на „Славия” с чужденци

Дълго време остава дискуссионен въпросът, кога е изигран първият мач на „Славия” с иностранци. Съществуват четири версии: 1.05.1916 г. двубой с отбор на пребиваващите в София германски военни части; 6.11.1919 г. с английски военен тим; 27.08.1922 г. с белогвардейския „Галиполи”; и 23.09.1913 г. срещу сборен отбор на немското дружество в София. В хода на изследването се потвърди, че това са реално проведени срещи, а хронологично най-ранна е последната посочена. (Летописна книга на Славия, 1913).

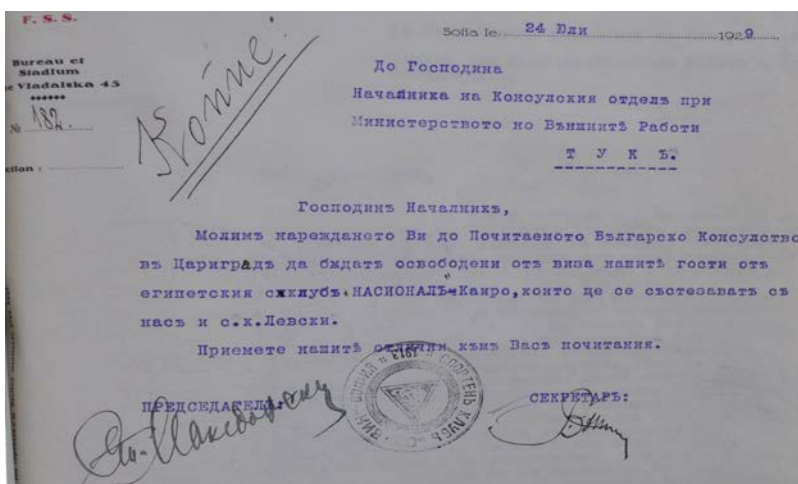

Сн.2. Факсимиле от Летописна книга на „Славия” за първия мач.

III.5. Начини за организиране на мачове с отбори от чужбина

За разлика от днешното време, когато комуникацията между футболните клубове е лесно осъществима, в първите години на XX век това съвсем не е рутинно начинание. Освен това има още редица организационни дейности, които са от различен характер.

- Комуникация с клубовете от чужбина чрез писма, телеграми, радиограми.
- Лобиране сред чуждестранни политически или икономически кръгове.
- Търсене на съдействие от посланиците ни зад граница при гостуване.
- При необходимост получаване на разрешение за чуждестранен двубой от съответните държавни или общински власти.
- Даване на съгласие от ръководния орган на родния спорт за осъществяване на мачовете (БНСФ, БФС, ССЛ, ССФ).
- Подсигуряване на хонорар за гостуващия тим при мач в София.
- Заплащането на наем от „Славия” за стадион и охрана.
- Подсигуряване на съдийска бригада за мачовете в София.
- Поемане на разходите за нощувки и храна на гостите.
- Организиране от клуба на освобождаване от визи за гостите при мач в българската столица.

Сн. 3. 24 юли 1929 г., писмо от председателя на „Славия” Стефан Македонски за освобождаване от визи на „Насионал СК” (Кайро).

- Организиране от клуба на издаване на международни изходящи паспорти.
- Получаване на разрешение за отсъствие от работа, университет или училище за играчите на „Славия“, ако срещата е извън страната.
- Временно освобождаване от военна повинност за мобилизирани играчи на клуба.
- Отлагане или не на срещи на „Славия“ от вътрешния спортен календар.

III.6. Значими акценти и ролята на международните двубои за тях

Футболните срещи на „Славия“ с чужденци в разглеждания период имат съществено значение в историята на дружеството. Освен в чисто спортно-техническо отношение, тези двубои дават отражение и в реализацията на странични от спорта, но много важни дейности. За целите на анализа ги обобщаваме в съответните подкатегории.

III.6.1. Поддържане на българщината и трупане на авторитет

Един от най-значимите приноси е поддържане на българския национален дух. Нещо напълно обяснимо, след като още при основаването на дружеството като клубна философия е възприето именно това. Девизът на „Славия“, официално приет непосредствено след края на Първата световна война е: „Чрез спорта за младежта, чрез нея за България“! Той е написан около кръглия клубен печат, както и на официалните бланки. Тази своя национално ориентирана мисия славистите следват, както в срещите у дома, така и във всички визити в чужбина. Тук ще бъдат посочени само някои от десетките примери.

- 1 октомври 1924 г. първо гостуване на наш футболен клуб в Турция: „След пристигането ни на гарата ще направим марш начело с музиката до Българското училище. Като имаме предвид, че в случая засегната е не само нашата лична чест, но и тази на България, и цялото българско племе, ние се надяваме, че не ще ни откажете Вашето съдействие, щото да бъдем подкрепени от цялата българска колония, за да запазим българската спортна и национална чест на висота.” (Писмо от УС на „Славия“ до младежка група „Сила”).

- 23 юли 1925 г. преди мача със „Славия“ (Прага): „Убедени сме, че Вие цените усилията, които полагаме за всестраниното възпитание на

нашата младеж и широкото популяризиране на България в чужбина.” (Писмо от УС на „Славия” до Георги Маджаров, кмет на София).

- **Септември 1926 г.** след успехите в Гърция: „Ехото от победния марш не стихваше по целия път до София. В Демир Хисар, Св. Врач, Горна Джумая, Дупница и Самоков спортисти и граждани посрещаха и обсипваха с цветя славистите.” (Константинов, 1962).

- **Септември 1927 г.** след турне в Италия: „Когато наближихме Видин видяхме на заставата да се развява българският трибагреник. Неволно от целия тим бе подета „Мила Родино”. Войниците от поста ни отговориха с мощно „Ура” и три пушечни залпа. Това, като че бе най-голямата награда за всичко, което направихме за прославянето на нашия спорт и нашата България.” (Селвелиев, 1927).

- **Май 1929 г.** в Кралството на сърби, хървати и словенци: „Особено мила и трогателна беше раздялата с нашите сънародници българистуденти и градинари. Тези симпатични хора ни съпътстваха неразделно и не ни напуснаха нито за минута. Донесоха с носилки на гарата и настаниха на влака контузените. От тях получихме и два разкошни букета обвити в нашия трикоълор.” (Константинов, 1929).

- **Септември 1929 г.** при победа в Солун: „Най-доволни и възраждани от успеха ни бяха македонските българи.” (Константинов, 1961).

- **28 март 1933 г.** в тогавашния британски протекторат Палестина: „Потеглихме към Галилейското езеро с автобус, на който се вееше българското знаме. Посетихме колонията Бет Ханаан. Посрещанаха ни с думите: Макар и свързани навеки с тази земя - нашите сърца са там, в България и с българския народ, от който сме възприели любовта към труда, спестовността и земята.” (Василев, 1933).

Сн. 4. 28 март 1933 г., слависти в българската колония Бет Ханаан

- **Юни 1943 г.** след визита в Независима хърватска държава: „Славия” реабилитира българския спорт и уми лицето ни в Загреб.” (Йордан Мечкаров, пълномощен министър).

III.6.2. Преодоляване на „граници“ между народите

В немалка част от разглеждания период футболистите трябва да се справят и с изолацията на страната ни, а и с натрупаното недоверие, дължащо се на причини от външнополитически характер. Това въведение е съществено, за да се изясни обстановката, в която се играят двубоите и да се види настъпилата промяна в нагласите сред опонентите към „Славия“, в частност и към България като цяло. За тази цел тук са представени и избрани факти по темата:

- **5 декември 1918 г. и 6 ноември 1919 г.** „Славия“ играе двубои с английски отбори формирани от окупационните войски в София.
- **10 октомври 1924 г.:** „Кой се не зарадва от победата на младия ни спорт в Цариград? Не са ли тия състезания едно мощно средство да печелим приятели между другите народи, да се опознаваме с тях и взаимно да си прощаваме грешките от миналото.“ (Досев, 1925).
- **25 юли 1925 г.** преди гостуването на „Славия“ (Прага) в София: „Визитата иде да постави на голямо изпитание българската спортна чест, както и да подпомогне затрудненото политическо положение на Отечеството ни. Необходимо е чехите да си отидат от София с най-благоприятното за българщината впечатление и с добри спомени от един радушен и сърдечен прием.“ (Писмо от Ангел Гадев, председател на „Славия“ (София) до столичния градоначалник).

Сн. 5. 3 август 1925 година, тържествено шествие по софийските улици при гостуването на „Славия“ (Прага).

- **Май 1926 г.** първа визита в Белград: „Нека се знае, че това бяха години скоро след войната и настроението срещу България беше лошо. Ние, с нашето добро представяне и победи създадохме почва за добри съседски отношения.” (Манолов, 1972).

- **16 октомври 1926 г.** преди мач в Солун с „Ираклис”: „Особено ме радва, че младежта на двата съседни народа си подава ръка за сближаване. Вие българи и гърци се борете сега, но нека вашата борба за победа е само в границите на това игрище и никога извън него. „Славия” освен двата мача спечели и сърцата на солунската публика.” (генерал Калеврас, губернатор на област Македония).

- **5 май 1929 г., Белград:** „Спортната младеж на двата съседни народи каза своята тежка дума – край на интригите, край на военните авантюри.” (д-р Андреевич, председател на белградски спортен съюз).

- **30 октомври 1934 г.** – подписан е договор за приятелство между „Славия” и СК „Югославия” и учредяване на купа „Братство”.

- **11 август 1940 г.** след мача със „Спартак” (Москва) в София: „Това, което вие, спортистите направихте днес на игрището за един час и половина ние, дипломатите, не можем да постигнем за 3-4 години, а често почти и никога.” (Александър Лаврищев, посланик на СССР).

Присъствие на значими политически фигури

- **В периода след Първата световна война** български министри или посланици присъстват на мачовете на „Славия”. Същото може да се каже и за представители на чуждите легации в София. Пример в това отношение е и двубоят със „Спартак” (Москва) на 11 август 1940 г. „Наред с 15-те хиляди зрители на мача личаха министрите на Вътрешните работи г. Петър Габровски, на Войната генерал Теодоси Даскалов, на Финансите г. Добри Божилов, на Търговията и труда г. Славчо Загоров, на Железниците г. Иван Горанов. От чуждестранните пълномощник министри присъстваха: Съветският г. Лаврищев, на Германия барон фон Рихтхофен, на Япония г. Хачия, на САЩ и югославския г. Миланович. Представители на двореца бяха подп. Бардаров, г. Хаджиев и г. Морфов.” (В. Спорт, 12 август 1940).

- **10-12 октомври 1924 г.** гостуването в Истанбул на „Славия” е по повод първата година от основаването на съвременна Турция и е под патронажа на президента на страната Кемал Ататюрк.

- **4 август 1925 г.** визитата на „Славия” (Прага) в София става под покровителството на чешкия министър на външните работи Едвард

Бенеш, член на клуба, който в бъдеще ще бъде и два пъти президент.

- **17 септември 1927 г.** Папа Пий XI дава аудиенция на делегацията на „Славия”, като това остава единственият случай за български отбор.
- **13 юни 1943 г.** В чест на именния ден на водача на Хърватската държава Анте Павелич „Славия” гостува за приятелски мач в Загреб.

III.6.3. Ползи в спортно-техническо отношение

Освен с политическите аспекти, някои от международните мачове в разглеждания период могат да бъдат анализирани и като важни за развитието на футболния отбор на „Славия” в игрови смисъл. Взаимствани са от съперниците модерни за времето си схеми на игра и модели на тренировъчен процес. Най-известните примери в това отношение са през втората половина на 20-те години на XX век, както и през 1940 г.

- **19 юли 1927 г.** - констатация след мач с чужденци: „Ние загубихме от „Бригитенауер АК” с 1:3. Но в замяна на това получихме един отличен урок по футбол от чистата виенска школа.” (Б. Славия, 1965).

- **24 и 26 юли 1927 г.** – извод след международни срещи: „Нашите футболисти безспорно натрупаха много ценни поуки. В състезанията с „Краковия” (Полша) бяха проявени различни системи на игра с нови сполучливи ходове, непознати за нас дотогава, защото ние се движихме в затворен кръг, без досег с европейския футбол.” (Димитър Константинов, член на УС на „Славия”).

- **11 август и 15 септември 1940 г.** – мачове със „Спартак” (Москва):

- **Относно схемата на игра:** „Ние бяхме изненадани от постройката им на игра изградена по модерната за времето си система WM. До всеки от нас имаше противников състезател, който ни парираше и печелеше всяка борба за първа топка и с това успяха да овладеят централната зона. Много добре стояха на терена център халфът и център нападателят. Те двамата бяха основните стълбове в игровата постройка на тима. На техния фон ние играехме мудро, бавно по стара система. Този мач, както и вторият ни помогнаха много да подобрим играта си и да внесем нови тактически елементи. После приложихме тяхната схема на игра и успехите не закъсняха.” (Димитър Байкушев, капитан на „Славия”).
- „Основно в системата на игра WM бе движението на по-широк периметър на двама от петимата нападатели, както и двама от халфовете. Българите както си знаеха се бяха подредили двама

души пред вратаря, трима халфове и петима нападатели. Движеха се бавно, а и по-малко. Така тежките загуби не са толкова необясними. Затова най-важното бе запознаването ни с една нова прогресивна за времето си постройка на игра. При ответната визита нашите са впечатлени и от модерната спортна база и тревистите игрища в Москва.” (Божков, 2001).

- **Относно модела на тренировъчен процес:** „Тренировката им беше комплексна. Впечатли ни използването едновременно на много топки, необичайното време за заниманието, на обяд преди вечерния мач и много добрата техника на играчите. Гостуването стана преломен момент за развитието на футбола у нас. След тези срещи за първи път у нас се опитахме да въведем двуразовата тренировка.” (Тодор Байкушев, 1973).

III.6.4. Значим принос на австрийските треньори. Дебют на чуждестранен футболист в „Славия”

Освен с взимане на тренировъчен модел и игрови схеми, международни мачове са в основата и за привличане на двама австрийци като треньори на „Славия”, както и първата поява на терена в официален мач на чуждестранен играч.

- Австриецът **Вилибалд Шейскал** е първият шатен треньор в клуба. На този пост е в периода 19 април - 21 ноември 1924 г. Води тима в 14 официални срещи в столичния шампионат като записва: 10 победи, 3 равенства и само 1 загуба. При голова разлика: 57-12. „Той даде друг облик на тима. Прилагахме типичната виенска игра – ниска с къси подавания и дълги коридори в нападение.” (Манолов, спомени, 1972).
- Германецът **Тео Вецлер** е първият чуждестранен футболист играл в официален двубой за клуба. На 14 септември 1941 година той е титуляр в полуфиналния мач-реванш за държавно първенство в София срещу първенеца на пловдивска област „Левски” (2:0). Неговата поява в „Славия” е следствие на играните през месец май две приятелски срещи с отбор на немските войски в българската столица.
- Австриецът **Франц Кьолер** е треньор на „Славия” в периода 12 май 1938 - 30 ноември 1943 г. Връзката му с клуба е установена още през 1927 година, когато на 19 и 21 юли в София неговият тим „Бригитенауер АК” играе със „Славия”.

Кьолер участва като вратар и в мача между двата тима на 6 юли три години по-късно, отново в българската столица. Като наставник води „Славия“ в 128 официални двубоя, в които записва 70 победи, 26 равни и 32 загуби, при голова разлика 229-160. С този си актив Кьолер заема първо място сред всички наставници на клуба в периода на настоящото изследване. Извежда клуба до 3 титли и 2 бронзови медала от първенството, както и до Царската купа за 1943 година.

III.6.5. Организационно-структурни и финансови ползи от мачове с чужденци

Освен в спортно-техническо отношение ефектът от международните мачове се измерва и в организационно-структурно, и финансово естество.

Относно първото, проявено, макар и само в един двубой, то е с ключово значение за родния ни футбол. Красноречив пример за това намираме при визитата в София на „Рус“ (Прага) през август 1923 г.: „Заедно с тях (футболистите) е пристигнала и една депутация от чешкия футболен съюз, чиито член е и „Рус“, за да поздрави соф. спортисти, както и да размени мисли по присъединяването на България към Международния футболен съюз.” (В. Зора, 6 август 1923). Тези действия на гостите са изключително полезни за формирането на ръководната структура на родния спорт – Българска национална спортна федерация на 16 декември същата година и скорошното ѝ присъединяване към ФИФА (1924). Чехите имат опит, тъй като са приети в международната футболна асоциация още през 1906 г. като част от Австро-Унгария. По-късно е препотвърдено членството им и като самостоятелна държава.

В немалко случаи международните срещи донасят и сериозни приходи за клубната каса. Това е ключово перо за бюджета на дружеството, защото той е на самоиздръжка, за разлика например от социалистическия период, когато родните клубове са държавно финансирани. Възможностите за парични постъпления и ползи за СК „Славия“ от международен мач са по няколко направления:

- По-голям приход от продадени входни талони при среща с чуждестранен състав по две направления: по-висока цена на билетите и по-голям зрителски интерес спрямо двубоите от вътрешния календар.
- Освобождаване от акциз върху билетите за срещите.

- Безплатно (при възможност) осигуряване на охраната от страна на властите.
- Поделени разходи, когато два софийски клуба канят заедно отбор от чужбина.
- Възможност за допълнителен приход за „Славия” при договорени два мача с гостите.
- Възможност за вторична печалба, когато клубът е домакин, но гостите играят още срещи с други отбори и „Славия”, след подписан договор, получава процент от приходите.
- Получаване на хонорар при гостуване на „Славия” в чужбина.

III.7. Негативни последици от международни двубои

Наред с безспорните позитиви, международните двубои имат и своите негативи. Те се изразяват главно в четири направления.

- **Контузии на основни играчи** и последващото тяхно отсъствие в двубои от вътрешния шампионат.
- **Неотлагането на мачовете от столичното първенство**, понякога, когато „Славия” е зад граница. Това от своя страна води до служебни загуби или появата в състава на редица юноши, резерви или връщането на отказали се ветерани за съответните двубои. Всичко това води до негативни резултати и изпускане на призово класиране.
- **Прояви на умора при дълго турне**. Среща се в случаите на продължително отсъствие от страната при мачове в чужбина.
- **Отрицателен психологически ефект в отбора вследствие на тежка загуба**. Рядко срещано, в единични случаи.

III.8. Връзка между двубои с чужденци и представянето на „Славия” в Държавното първенство

В заключителната фаза на държавния шампионат, футболистите на „Славия” участват 12 пъти. Като цяло са проведени общо 21 първенства в периода на настоящото изследване, а от тях успешно приключват 18. В някои от изявите на клуба може да се посочи и връзка с международните двубои. Те могат да се класифицират в два аспекта:

Позитивни:

- **Лятото на 1927 г.** не се провежда заключителният етап на първенството на България и това дава възможност на славистите да предприемат по това време дълго турне в Гърция и Италия.
- **През 1930 г.** „Славия” печели титлата, като играе едва пет двубоя с чужденци и само един от тях е извън страната.
- **През 1932 г.** има само една международна среща и то след като „Славия” е играла вече финал за титлата.
- **През 1936 г.**, тимът става първенец, като има едва две срещи и те са в София. В трите случая от 30-те години се наблюдава връзка между липсата на излизане от България и по-доброто представяне във вътрешния шампионат. Клубът не се раздвоява и постига успехи.
- **Ангажирането през 1938 г.** на оказалия се в последствие най-успешен треньор на клуба австриецът Франц Кьолер, вследствие на мачовете с виенския „Бригитенауер АК” и установените добри взаимоотношения между клубовете.
- **Периодът 1940-1943 г.** и заслужените две титли, Царска купа и бронзов медал от първенството, като резултат и на заимствани игрова схема и тренировъчен модел от „Спартак” (Москва) след срещите между двата отбора през лятото на 1940 година. Поради сложната външнополитическа обстановка в споменатия период са изиграни малко срещи с чужденци, като този беден международен календар спомага и за концентрацията на отбора на „Славия” във вътрешен план.

Негативни:

- **През 1929 г.**, се провеждат 11 срещи с чужденци и „Славия” не успява да се класира за финалния етап. Налице е връзка с натоварения календар, който се отразява и на изявите на вътрешен фронт.
- **Есента на 1930 г.**, след дълго пътуване до Рим и последвала тежка загуба от „Рома” (0:5) отборът изживява психологически срив в представянето си в софийския шампионат. Това, както и неотлагането на две срещи в него се оказва ключово за некласирането за последвалия Държавен шампионат през лятото на 1931 г.
- **Пролетта на 1933 г.**, отборът на „Славия” е на турне в Протекторат Палестина и губи три срещи от столичния шампионат, докато е там, защото се налага да играят резерви и юноши. Това води до некласиране за последвалия Държавен шампионат през лятото на същата година.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Направеният анализ на получените резултати от извършените проучвания ни дават основание да изведем следните *изводи*:

1. Дружество „Славия” представлява един универсален спортен клуб, аматьорски по своя характер с отсъствие на професионална дейност на състезателите си. Със своята дейност в различни обществени сфери, СК „Славия” е пример за социалното и интелектуалното равнище на България от епохата, като клубът достига европейска величина в сферата на социално-културната си идентичност.
2. Потвърдена е една съществена функция на спорта, в частност футбола, за преодоляване на граници (географски и политически) между народите, установена е и ролята на значими международни двубои на СК „Славия”, които спомагат за формиране на положителен образ на страната ни и поддържане на българския дух у нас и сред сънародниците ни в чужбина във време, в което България участва в четири войни, а между тях е в сложна политическа обстановка.
3. При организацията и провеждането на не малка част от двубоите на СК „Славия” е установена ангажираност на голям брой политически лица, български и чуждестранни, в това число: министър-председател, министри, посланици, народни представители и представители на генералитета. Политическият режим не е водещ за спортните контакти. Футболистите на СК „Славия” играят с отбори от държави с различна управленска структура. Най-много мачове се играят с тимове от държави, които са републики, въпреки че в разглеждания период България е монархия (Царство или със статут на регентство).
4. Активните действия на ръководството водят до превръщането на „Славия“ във флагман на българския спорт. Осъществени са общо 90 международни срещи при бедния спортен календар през този период и липсата на реални Европейски клубни турнири. За сравнение, броят на проведените мачове от националния отбор на България в същия период е 68. „Славия” играе с отбори с различен характер – клубен, военен, сборен.

5. Установени са значими ползи за СК „Славия” от проведените международни срещи по отношение на спортно-техническите (схеми на игра и модели на тренировъчен процес) и финансови параметри, както и появата на чужденци (треньори и състезател) в редиците на тима, като ролята на двамата наставници австрийци е от фундаментално значение за клуба.
6. Налице са в отделни случаи и негативни последици след срещи с чуждестранни отбори. Те се изразяват в: контузии на състезатели от тима, поява на лош микроклимат в състава след тежко поражение и загуби на мачове във вътрешното първенство по футбол, заради отсъствие от страната при турнета в чужбина и не отлагане на двубоите на СК „Славия” в столичния шампионат.
7. Установена е връзка между участието в международни срещи и представянето в някои сезони на футболния отбор на СК „Славия” в Държавното първенство.

Поради историческия, а не приложен характер на настоящото изследване *препоръките* са само в сферата на изследователската дейност:

1. Бъдещите изследователите на подобна проблематика да използват основно документални извори. Това се налага поради разминаване в информацията, относно нейната фактологичност, изнесена в редица публикации, засягащи темата.

2. Желателно е автентичните източници да са поне два за всяко едно събитие. Това би дало възможност за сверяване на данните. За да се постигне това, съществено условие е задължително последните да са независими един от друг по своя характер.

НАУЧНИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Извършено е мащабно проучване, обхващащо период от 31 години на документационни и архивни източници от фондовете, съхранявани от ОСК „Славия” и ПФК „Славия”, както и на публикации в 36 спортни и общоинформационни печатни медии, от тях 14 български и 22 чуждестранни.
2. За първи път са публикувани, с проверени данни, всички 90 международни футболни мача на СК „Славия” за времето 1913-1944, представени хронологично с точно датиране по ден, месец и година.
3. За първи път е уточнено с дати и коректни резултати първото в историята излизане на футболния отбор на СК „Славия” в чужбина.
4. Уточнени са местата на провеждане на всички 90 срещи в периода, като е посочено и реалното име на съперника, и точното населено място, от където е опонентът.
5. Уточнени са верният резултат на всеки двубой, характерът на срещите и типа отбор на съперника.
6. За първи път международните срещи са разгледани в контекста на външнополитическата обстановка, като е посочен и политическият субект, откъдето е съперникът.
7. Посочени са начините за организиране и осъществяване на международните срещи в разглеждания период.
8. Представени са значими аспекти в социално и спортно-техническо отношение вследствие на проведените от „Славия” двубои с чуждестранни състави.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

- 1. Огнянов, К. (2004).** Срещите на Славия със Спартак Москва извън лоното на политиката. 90 години Славия, НКС, София, 42-43. ISBN 954-91413-1-4.
- 2. Огнянов, К. (2016).** Славия в Италия през 1927 г. или как папата прие „хористите”. Към корените на българския спорт, Том 2, НСА ПРЕС, София, 63-75. ISSN-2367-8550.
- 3. Бинбелов, К. (2020).** 95 години от първите футболни двубои между клубни отбори от България и Турция в контекста на външнополитическата обстановка. Личност. Мотивация. Спорт, Том 24, НСА ПРЕС, София, 281-290. ISSN-2682-9495.